

Sygn. akt II PK 3/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. G.

przeciwko I. T. poprzednio Przedsiębiorstwo Produkcyjno -Usługowe i Spedycji
Międzynarodowej G.spółka z o.o. w S.

o ryczałt za noclegi,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w dniu 10 kwietnia 2018 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 15 lipca 2016 r., sygn. akt VIII Pa .../16,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z 15 lipca 2016 r., sygn. akt VIII Pa .../16 oddalił apelację pozwanej I. T. (poprzednio: Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Usługowe i Spedycji Międzynarodowej G.) spółka z o.o. w S. od wyroku Sądu

Rejonowego w P. z 23 lutego 2016 r., sygn. akt V P ../15, w którym to wyroku Sąd pierwszej instancji zasądził od pozwanego na rzecz powoda M. G. kwotę 15.086,58 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 10 marca 2015 r. do dnia zapłaty, zaś w pozostałej części postępowanie umorzył, obciążając jednocześnie pozwaną kosztami postępowania.

W sprawie ustalono następujący stan faktyczny. Powód M. G. był zatrudniony w pozwanej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością G. z siedzibą w S. na podstawie umowy o pracę z 1 marca 2013 r. zawartej na czas określony, w wymiarze pełnego etatu na stanowisku: w okresie od 1 marca 2013 r. do 31 grudnia 2013 r. kierowcy ciągnika siodłowego i w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 marca 2014 r. kierowca auta ciężarowego pow. 3,5 tony. Stosunek pracy ustał w dniu 31 marca 2014 r. na mocy porozumienia stron. W umowie o pracę nie była uregulowana kwestia rozliczeń delegacji, natomiast znajdowało się w niej stwierdzenie, że powód zapoznał się z obowiązującymi u pracodawcy regulaminami.

Średnie wynagrodzenie za ostatnie 3 pełne miesiące zatrudnienia tj. za okres od stycznia do marca 2014 r. obliczone, jako ekwiwalent za urlop wypoczynkowy wynosiło brutto 3.044,85 zł.

Pozwana - Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowe i Spedycji Międzynarodowej G.Sp. z o.o. z siedzibą w S. (obecnie I. T. spółka z o.o. w S.) prowadzi działalność m. in. w zakresie transportu drogowego towarów.

Zgodnie z § 14 ust. 2 Regulaminu Wynagradzania pozwanej z 17 maja 2012 r., z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, pracownikom przysługują:

a) diety na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, w wysokości 31,50 Euro za dobę podróży,

b) zwrot kosztów przejazdu na zasadach i w wysokości określonej w ww. rozporządzeniu,

c) zwrot kosztów noclegu na zasadach określonych w w/w rozporządzeniu, z tym zastrzeżeniem, że zwrot ten następuje jedynie w formie ryczałtu (zgodnie z § 16 ust. 2 w/w rozporządzenia) w wysokości 10.50 Euro za nocleg.

Powód w okresie objętym żądaniem pozwu tj. od 1 marca 2013 r. do 30 września 2013 r. nocował w podróży w sumie 157 razy w tym: 104 razy w Niemczech, 10 razy we Francji, 6 razy w Belgii, 5 razy w Holandii, 2 razy w Szwajcarii i 27 razy w Polsce. Będąc w podróży za granicą, powód nocował w kabinie samochodowej. Kabina ta była wyposażona m. in.: w dwa łóżka, w tym jedno składane, ogrzewanie postojowe „webasto”, klimatyzację postojową, schowek na rzeczy osobiste kierowcy, przetwornicę prądu, radio z odtwarzaczem CD, dodatkową izolację termiczną kabiny, lodówkę, uchylny szyberdach. Powód nocował na parkingach, na których była możliwość skorzystania z zaplecza sanitarnego. Pozwana ponosiła koszty za miejsce parkingowe i korzystanie z sanitariatów. Powodowi wypłacono diety i zwrot kosztów noclegu w wysokości określonej w Regulaminie pozwanej, w sumie w łącznej kwocie 6.818.36 zł.

Kierowcy byli zobowiązani do wypełniania kart drogowych, w których miały znajdować się informacje o dacie i godzinie przekroczenia granicy, odbytej trasie i zakończeniu podróży służbowej. Na podstawie karty drogowej pozwana wyliczała ilość dni pobytu za granicą. Należność z tytułu podróży służbowej była wyliczana poprzez pomnożenie ilości dni pobytu za granicą przez wysokość diety i ryczałtu za nocleg wynikających z Regulaminu. Kierowcy, co do zasady rozliczani byli po każdym przepracowanym miesiącu i należność była wypłacana do 10-ego następnego miesiąca, przy czym w przypadku powoda do dnia 20-ego następnego miesiąca. Zdarzało się, że pozwana wypłacała powodowi zaliczki.

Należności za podróże służbowe wypłacane były przelewem na konto.

Pismem z 3 listopada 2014 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty na jego rzecz kwoty 49.240,00 zł „tytułem uregulowania zaległych wynagrodzeń z tytułu ryczałtów za brak zapewnienia kierowcom noclegu w czasie zagranicznych podróży służbowych oraz diet przysługujących za odbywanie podróży służbowych za okres od 1 marca 2013 roku do 17 marca 2014 roku wraz z odsetkami ustawowymi do dnia uiszczenia zaległości w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania.

Pismem z 14 stycznia 2015 roku powód zwrócił się do pozwanej o udostępnienie dokumentów/akt pracowniczych w terminie 7 dni celem zbadania zasadności pozwu i wystąpienia na drogę sądową.

W dniu 10 lutego 2015 roku Związek Pracodawców „Transport i Logistyka Polska”, do którego należy pozwana, złożył w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności prawa w zakresie przepisów dotyczących pracy kierowców.”

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd pierwszej instancji wywiódł prawidłowe wnioski ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym z zeznań powoda i pozwanego, jednocześnie mając na uwadze zgromadzone w aktach sprawy dokumenty. Zdaniem Sądu odwoławczego, zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd Rejonowy poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów, przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. oraz poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne. Ponadto, co także podniósł Sąd drugiej instancji, w toku postępowania strona powodowa nie przedstawiła wniosków ani środków dowodowych, które mogłyby podważyć trafność dokonanych zaskarżonym wyrokiem ustaleń, ani nie wykazała w uzasadnieniu apelacji, że dokonując oceny wiarygodności i mocy dowodów Sąd pierwszej instancji przekroczył granice wyznaczone przez art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zauważył ponadto, że Sąd pierwszej instancji dokonał oceny przeprowadzonych dowodów, wskazując, którym dowodom i z jakich przyczyn nie dał wiary.

Sąd drugiej instancji, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, uznał, że nie można zgodzić się z tezą zaprezentowaną przez stronę pozwaną, zgodnie z którą, skoroienne okresy odpoczynku - nocleg mogą być wykorzystywane w pojeździe, dochodzony ryczałt nie jest należny.

Zdaniem Sądu odwoławczego nie był trafny apelacyjny zarzut naruszenia art. 8 pkt 8 Rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 poprzez błędne uznanie, że ryczałt z tytułu noclegu należy się pracownikowi odbywającemu nocleg w przystosowanym do tego celu pojeździe, pomimo że treść tego przepisu wskazuje na wniosek przeciwny. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że art. 1 rozporządzenia nr 561/2006 ustanawia przepisy dotyczące czasu prowadzenia pojazdu, przerw i okresów odpoczynku kierowców

wykonujących przewóz drogowy rzeczy i osób, w celu ujednolicenia warunków konkurencji pomiędzy poszczególnymi rodzajami transportu lądowego, zwłaszcza w odniesieniu do sektora transportu drogowego oraz w celu poprawy warunków pracy i bezpieczeństwa drogowego. Ma na celu także przyczynienie się do polepszenia metod monitorowania i egzekwowania przepisów przez państwa członkowskie oraz poprawy warunków pracy w transporcie drogowym. W art. 4 rozporządzenia nr 561/2006 przyjęto definicje podstawowych pojęć, między innymi dziennego (regularnego i skróconego) okresu odpoczynku (lit. g) oraz tygodniowego (regularnego i skróconego) okresu odpoczynku (lit. h). Według art. 8 ust. 8 rozporządzenia nr 561/2006, jeżeli kierowca dokona takiego wyboru,ienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą można wykorzystywać w pojeździe, o ile posiada on odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i pojazd znajduje się na postoju. Przedmiotem regulacji rozporządzenia nr 561/2006 w żadnym zakresie nie jest jednak wynagrodzenie za pracę kierowców będących pracownikami ani inne świadczenia przysługujące im w związku z pracą. Nie wynika to z treści przepisów rozporządzenia i ich funkcji. Podstawą prawną wydania tego rozporządzenia jest art. 91 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, upoważniający do wydawania aktów dotyczących wspólnej polityki transportowej (art. 90 Traktatu), w szczególności ustanawiających środki pozwalające polepszyć bezpieczeństwo transportu. Przede wszystkim zaś - zgodnie z art. 153 ust. 5 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej - wyłączona jest możliwość regulowania w drodze aktów unijnego prawa pochodnego wynagrodzeń za pracę rozumianych jako wszelkiego rodzaju należności przysługujących pracownikowi od pracodawcy z tytułu zatrudnienia. Powyższe oznacza, że art. 8 ust. 7 umowy unijnej oraz art. 8 ust. 8 rozporządzenia nr 561/2006 dotyczą możliwości wykorzystania przez kierowcę dziennego (także tygodniowego skróconego, ale już nie tygodniowego regularnego) odpoczynku w pojeździe (w kabinie samochodu), jeżeli dokona on takiego wyboru, pod warunkiem, że pojazd posiada odpowiednie miejsce do spania dla każdego kierowcy i znajduje się na postoju. Przepisy te nie dotyczą natomiast uprawnień w zakresie przysługiwania kierowcy od pracodawcy należności na pokrycie kosztów wyjazdów poza bazę w celu wykonywania pracy (podróży służbowych), nie mogą więc służyć

ocenie przesłanek takich uprawnień, w szczególności przesłanek przysługiwania ryczałtu za nocleg. W konsekwencji Sąd drugiej instancji przyjął, że stanowisko wyrażone przez stronę pozwaną było niesłuszne.

Dalej Sąd Okręgowy stwierdził, że słusznie uznał Sąd Rejonowy, że nie było podstaw do zawieszenia postępowania. Kodeks postępowania cywilnego przewiduje tzw. obligatoryjne i fakultatywne przesłanki zawieszenia postępowania prowadzonego przed Sądem powszechnym. W art. 174 § 1 oraz w art. 177 § 1 k.p.c., nie uregulowano odrębnie, jako przesłanki zawieszenia postępowania sądowego sytuacji, w której sąd kieruje pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego.

Podstawy do zawieszenia postępowania sądowego w takim przypadku nie może także stanowić wskazywany w praktyce orzeczniczej sądów art. 177 § 1 k.p.c., w myśl którego sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego. Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym nie ma zaś charakteru postępowania cywilnego. Literalna wykładnia przepisu art. 177 § 1 k.p.c. nie daje podstawy do jego stosowania w omawianym przypadku, a dokonywanie wykładni rozszerzającej tego przepisu wydaje się niedopuszczalne ze względu na wpływ zawieszenia postępowania na realizację praw i wolności określonych w Konstytucji (w art. 45 ust. 1) oraz w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (art. 6), statuujących prawo do sprawiedliwego procesu. Prawo to obejmuje również prawo do uzyskania w rozsądnym terminie rozstrzygnięcia sprawy orzeczeniem sądu. Z tego względu przepisy regulujące zawieszenie postępowania powinny być interpretowane ściśle, a ich wykładnia nie może prowadzić do tworzenia pozaustawowych przesłanek zawieszenia.

Sąd drugiej instancji zauważył, że sprawa przed Trybunałem Konstytucyjnym to nie jest zwykłą sprawą sądową rozstrzyganą w postępowaniu cywilnym, ale postępowaniem zupełnie niezależnym i dotyczącym całkowicie różnych przedmiotów postępowania. W przypadku odmiennej ostatecznej oceny Trybunału Konstytucyjnego pozwanemu będzie przysługiwała skarga o wznowienie postępowania w oparciu o art. 401 § 1 k.p.c. Z tych też powodów także Sąd drugiej instancji oddalił wniosek o zawieszenie postępowania.

W zakresie zarzutu naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisu art. 77⁵ § 1, 2, 3 i 4 k.p. Sąd odwoławczy wskazał, że sąd ten trafnie podniósł, iż przepisy art. 77⁵ Kodeksu pracy mają charakter gwarancyjny, a tym samym należności z tytułu podróży służbowych nie mogą być niższe niż określone dla strefy budżetowej. Zgodnie z art. 77⁵ § 3 Kodeksu pracy warunki wypłacania pracownikowi należności z tytułu podróży służbowej określa się w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę, jeżeli pracodawca nie jest objęty układem zbiorowym pracy lub nie jest obowiązany do ustalenia regulaminu wynagradzania. Zgodnie natomiast z § 4 art. 77⁵ k.p. postanowienia tych aktów nie mogą ustalać diety za dobę podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju w wysokości niższej niż dieta z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju określona dla pracownika, o którym mowa w § 2. Można zauważyć, że przepis ten ustala minimalny standard świadczenia, ale odnosi się tylko do diety, a nie do zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków. Przepis ten należy odczytywać mając na uwadze podstawowe zasady prawa pracy wyrażone w art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p., które wskazują, że postanowienia układów i porozumień zbiorowych oraz regulaminów i statutów nie mogą być mniej korzystne dla pracownika niż przepisy prawa pracy oraz innych ustaw i aktów wykonawczych, a postanowienia umów o pracę oraz ww. aktów mniej korzystne dla pracownika są nieważne. Oznacza to, w ocenie Sądu Okręgowego, że do diet należy stosować także art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p., jeżeli w porównaniu ze stawkami z rozporządzenia okaże się, że stawki z rozporządzenia są korzystniejsze dla pracownika. Zatem zarówno w przypadku, gdy świadczenia związane z podróżą służbową nie są one określone przez pracodawcę, a także są określone w sposób mniej korzystny dla pracownika będą miały zastosowanie stawki określone w rozporządzeniu wydanym na podstawie § 2 art. 77⁵ k.p. i koszty te nie mogą być w regulaminie czy umowie o pracę obniżone. Przepisy wykonawcze ustalają, zatem minimalny standard wszystkich świadczeń z tytułu podróży służbowych (diety oraz zwrotu kosztów przejazdów, noclegów i innych wydatków), które w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę mogą być uregulowane korzystniej dla pracownika (art. 9 § 2 i art. 18 § 2 k.p.). Zatem w przypadku uregulowania mniej korzystnego dla pracownika odnośnie wszystkich świadczeń z

tytuły podróży służbowej zastosowanie będą miały przepisy wykonawcze, które wyznaczają minimalny poziom ochrony, a pracodawca może jedynie zwiększyć ich wysokość.

Następnie Sąd drugiej instancji wskazał, że z analizy materiału dowodowego, w tym w szczególności Regulaminu obowiązującego u pozwanej z 2010 r. oraz Regulaminu z 2012 r. jednoznacznie wynika, że do końca maja 2012 r. praktyką pozwanej było wypłacanie pracownikom diet w wysokości 42 EURO. Obejmowały one wszelkie koszty związane z odbywaniem podróży służbowych, w tym ryczałt za koszty noclegu. Powyższa kwota była naliczana przez pozwaną przy rozliczaniu danej delegacji w odstępach miesięcznych, a następnie wypłacana pracownikom na wskazany rachunek bankowy. Jednakże regulamin z 2012 r., którego przepisy mają zastosowanie w niniejszej sprawie wyodrębnił należności z tytułu podróży służbowych, określając wysokość diety w kwocie 31,50 EURO za dobę podróży, a wysokość ryczałtu za nocleg w kwocie 10,50 EURO za nocleg. Bez znaczenia w ocenie Sądu odwoławczego pozostawał fakt, że zmiana regulacji wewnętrznych pozwanej dotyczących rozliczania podróży służbowej nie była „w żaden sposób odczuwalna” przez pracowników pozwanej oraz że wysokość otrzymywanych przez pracowników należności z tytułu podróży służbowych nie uległa w żadnej mierze modyfikacji, a ich suma była wciąż równa kwocie 42 EURO za dobę. Powód otrzymywał należności za podróż służbową w wysokości 42 EURO za dobę. Pozwany wskazywał, że inne rozumienie wypłacanej u Pozwanej kwoty 42 EURO doprowadziłoby do powstania różnic pomiędzy kierowcami, którzy zgodnie z prawem otrzymywali świadczenia z jednej kwocie 42 EURO i obecnie nie mają prawa do domagania się od pracodawcy ryczałtów za nocleg, tj. pracownikami, których obowiązywał Regulamin z 2010 r. (a więc do lipca 2012 r.), a kierowcami, którzy otrzymywali 42 EURO za podróż służbową z wyodrębnionymi w Regulaminie z 2012 r. składowymi (począwszy od lipca 2012 r.), i mieliby - przez to wyodrębnienie - możliwość domagania się ryczałtów za nocleg. W opisanej sytuacji różnica wynosi aż 27 EURO za dobę przy zachowaniu tych samych warunków noclegowych. Zdaniem pozwanej, taka sytuacja mogłaby doprowadzać nawet do uznania stosowania przez pozwaną różnych warunków w zatrudnieniu pracowników z tej samej grupy zawodowej. Takie stanowisko Sąd Okręgowy uznał

jednak za nieuprawnione. Sąd ten podkreślił, że w Regulaminie wynagrodzeń pozwanej z 17 maja 2012 r. została określona wysokość diety - 31,50 Euro i - oddzielnie- zwrotu kosztów za nocleg - 10,50 Euro. Regulamin ten został stworzony przez samego pracodawcę. Przy czym podkreślenia wymaga okoliczność, że sformułowania regulaminu nie budzą żadnych wątpliwości interpretacyjnych, a ich wykładnia jest jednoznaczna. W dziale VIII paragraf 14, punkt 2 wskazano, że; „z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, pracownikom przysługują jedynie:

I. diety na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19.12.2002 r. (...) w wysokości 31,50 Euro za dobę podróży;

II. zwrot kosztów przejazdu;

III. zwrot kosztów noclegu na zasadach określonych w ww. rozporządzeniu, z tym zastrzeżeniem, że zwrot ten następuje jedynie w formie ryczału (zgodnie z § 9 ust. 2 ww. rozporządzenia) w wysokości 10,50 Euro.

Zgodnie z przepisem powołanym w punkcie III regulaminu wynagradzania pozwanej spółki - tj. paragrafem 9 punkt 2 cytowanego rozporządzenia, w razie nieprzedłożenia rachunku za nocleg, pracownikowi przysługuje ryczałt w wysokości 25% limitu, o którym mowa w ust. 1 cytowanego przepisu (tj. 25% limitu określonego w załączniku do rozporządzenia).”

Sąd Okręgowy uznał, że słuszne było stanowisko Sądu Rejonowego, że o ile kwota 31,50 Euro określona w Regulaminie przekraczała minimalną wysokość diety określonej zgodnie z art. 77⁵ § 4 k.p., o tyle już kwota 10,50 euro ryczału za nocleg ustalona przez pozwaną w Regulaminie Wynagradzania była mniej korzystna niż kwota ryczału za nocleg ustalona w oparciu o przepisy rozporządzenia z 29 stycznia 2013 r. Z załącznika do wyżej cytowanego Rozporządzenia wynika, że limity za nocleg w różnych krajach są różne i wynoszą: 150 euro (Niemcy), 160 euro (Belgia), 130 euro (Holandia) 180 (Francja), 200 CHF (Szwajcaria).

Zgodnie z uregulowaniami kodeksu pracy, kwota ryczałów ustalona w regulaminie nie może być niższa od tych, które przewidziane są w rozporządzeniu z 29 stycznia 2013 r. Kwoty ryczałów obliczone zgodnie z rozporządzeniem (25% limitu za nocleg) wynoszą: w Niemczech: 37,50 Euro, Belgii: 40 Euro, Francji: 45 Euro, Holandii: 32,50 Euro, Szwajcarii: 50 CHF. Tym samym Regulamin obowiązujący u pozwanej naruszał art. 9 § 2 k.p. i 18 § 2 k.p., stąd powodowi

należało się odpowiednie wyrównanie do stawek wyliczonych na podstawie przepisów Rozporządzenia.

Konstatując, w ocenie Sądu odwoławczego, prawidłowo Sąd Rejonowy uznał, że skoro pozwany wypłacał powodowi ryczałt za nocleg w wysokości jedynie 10,50 euro i nie zapewnił powodowi możliwości noclegów w innym miejscu niż kabina samochodowa, nie dając mu w tym zakresie wyboru, to roszczenie powoda zasługiwało na uwzględnienie. Noclegu w kabinie samochodu, gdzie nie było stałej temperatury czy urządzeń sanitarnych nie można uznać za warunki właściwe dla wypoczynku, po którym kierowca byłby zdolny do kontynuowania podróży. Warunki noclegu w kabinie pojazdu zapewnione powodowi, przy umożliwieniu mu jedynie wyboru parkingu i pokryciu kosztów odpowiedniego parkingu, korzystania z pomieszczeń socjalnych, kuchni i zaplecza sanitarnego w bazie pracodawcy, przy finansowej rekompensacie ewentualnych wyższych kosztów związanych z podróżą służbową, nie spełniały warunków bezpłatnego noclegu.

W zakresie zarzutu naruszenia zasad współżycia społecznego poprzez nadużycie prawa przez powoda, Sąd Okręgowy ocenił, że to zachowanie pozwanej, nieprawidłowo realizującej swoje obowiązki względem powoda i innych zatrudnionych na stanowisku kierowców w transporcie międzynarodowych pracowników nie może zasługiwać na ochronę.

Powyższy wyrok zaskarżyła skargą kasacyjną strona pozwana w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi pełnomocnik pozwanej zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci:

a) przepisów art. 77⁵ § 2, § 3, § 4 i § 5 k.p. w zw. z art. 9 § 2 k.p. i art. 18 § 2 k.p. przez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że pracodawca nie należący do państwowej lub samorządowej sfery budżetowej nie może ustalać należności z tytułu ryczałtu za nocleg w podróży służbowej na poziomie niższym niż wynikający z przepisów wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p., pomimo że treść tych przepisów wskazuje na wniosek przeciwny;

b) przepisów § 16 ust. 2 i 4 Rozporządzenia MPiPS z 2013 r. w zw. z art. 8 ust. 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 561/062 („Rozporządzenie Rady”) i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców przez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że umożliwienie pracownikowi w podróży

służbowej odbycia noclegu w przystosowanej kabinie pojazdu, z tytułu którego nie poniósł on żadnych kosztów, nie oznacza zapewnienia godzącemu się na taką formę noclegu pracownikowi „bezpłatnego noclegu” w rozumieniu powyższych przepisów, pomimo że treść tych przepisów wskazuje na wniosek przeciwny;

c) § 16 ust. 2 w zw. z § 2 pkt 2 Rozporządzenia MPiPS z 2013 r. w zw. z art. 77⁵ § 2 k.p. przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że ryczałt z tytułu noclegu w podróży służbowej należy się pracownikowi również w przypadku, gdy nie poniósł on kosztów noclegu, pomimo że treść tych przepisów wskazuje na wniosek przeciwny.

Wobec powyższego skarżąca wniosła o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji;
2. o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;
3. na podstawie art. 398¹¹ § 1 k.p.c. o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie z uwagi na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się uzasadnione w stopniu wskazującym na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. Skarżący oparł skargę kasacyjną jedynie na zarzutach dotyczących naruszenia prawa materialnego, a zatem Sąd Najwyższy opierał się rozpoznając skargę kasacyjną na stanie faktycznym ustalonym przez Sąd drugiej instancji.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że w ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę nie są uzasadnione zarzuty naruszenia § 16 ust. 2 i 4 Rozporządzenia MPiPS z 2013 r. w zw. z art. 8 ust. 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 561/062 i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie

pracy kierowców oraz §16 ust. 2 w zw. z § 2 pkt 2 Rozporządzenia MPiPS z 2013 r. w zw. z art. 77⁵ § 2 k.p.

Warto zauważyć, że konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, jest utrata aktualności uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 164), jednak jedynie w zakresie, w jakim wskazywała ona, że postanowienia zakładowych przepisów prawa pracy regulujących kwestię świadczeń należnych kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym z tytułu podróży służbowych nie mogą przewidywać świadczeń w wysokości niższej niż przewidziane w aktach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ k.p. (wyrok Sądu Najwyższego z 8 marca 2017 r., II PK 409/15, LEX nr 2306366; wyrok Sądu Najwyższego z 8 marca 2017 r., II PK 410/15, LEX nr 2306367). Aktualna pozostaje jednak ustalona linia orzecznicza Sądu Najwyższego, zgodnie z którą zapewnienie pracownikowi - kierowcy samochodu ciężarowego odpowiedniego miejsca do spania w kabinie tego pojazdu podczas wykonywania przewozów w transporcie międzynarodowym nie stanowi zapewnienia przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w rozumieniu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (por. uchwała Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2014 r., II PZP 1/14, OSNP 2014 nr 12, poz. 164). Jednocześnie zgodzić się należy, że kierowca w transporcie międzynarodowym ma prawo do noclegu umożliwiającego regenerację sił w godnych warunkach. Miejsca do spania w kabinie samochodu z reguły standardu tego nie zapewnia. Oznacza to, że ryczałt przewidziany w umowie o pracę, regulaminie wynagradzania lub układzie zbiorowym pracy powinien zostać tak ukształtowany, aby dawał rzeczywistą, a nie iluzoryczną możliwość zrealizowania tej potrzeby. Okoliczność, czy pracownik faktycznie ze sposobności tej skorzysta, czy też wybierze rozwiązanie „ekonomiczne”, nie ma znaczenia. Rozumowanie to wynika z założenia, że to na pracodawcy spoczywa powinność zabezpieczenia odpowiednich warunków noclegowych w podróży służbowej. Obowiązek ten może zostać zrealizowany w dwojaki sposób. Po pierwsze, przez zorganizowanie warunków umożliwiających odpoczynek, po drugie, przez ustanowienie ryczałtu w

wysokości dającej możliwość zrealizowania tej potrzeby we własnym zakresie (uchwała Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, OSNP 2018 nr 3, poz. 28).

Jak zatem z powyższego wynika wykładnia zaskarżonych przepisów dokonana przez Sąd drugiej instancji była prawidłowa, bowiem z wymienionych powyżej przepisów należy wywieść normę, zgodnie z którą zapewnienie przez pracodawcę pracownikom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym noclegu w kabinie pojazdu nie stanowi zapewnienia bezpłatnego noclegu w rozumieniu przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 29 stycznia 2013 r. Jednocześnie instytucja ryczałtu ze swej definicji oderwana jest od rzeczywistych kosztów poniesionych przez pracownika i opiera się na przyjęciu pewnych uśrednionych kosztów, odnoszonych do średnich kosztów noclegu hotelowego w miejscu spędzania noclegu. W tym zatem zakresie wyrok Sądu Okręgowego odpowiadał prawu.

Uzasadniony okazał się jednak zarzut naruszenia przepisów art. 77⁵ § 2, § 3, § 4 i § 5 k.p. w zw. z art. 9 § 2 k.p. i art. 18 § 2 k.p. przez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że pracodawca nie należący do państwowej lub samorządowej sfery budżetowej nie może ustalać należności z tytułu ryczałtu za nocleg w podróży służbowej na poziomie niższym niż wynikający z przepisów wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się już pogląd, zgodnie z którym do stanów faktycznych począwszy od 3 kwietnia 2010 r., do kierowców w transporcie międzynarodowym nie należy stosować przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych z upoważnienia art. 77⁵ k.p.; zastosowanie miały przepisy zakładowe (regulaminy wynagradzania), które nie były korygowane przez przepisy powszechnie obowiązujące jako bardziej korzystne (wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2017 r., I PK 77/16, LEX nr 2258054). Kluczowe w tym zakresie należy uznać stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale z 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), w której stwierdzono, że ryczałt za nocleg w podróży służbowej kierowcy zatrudnionego w transporcie międzynarodowym może zostać określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę (art. 77⁵ § 3 k.p.) poniżej 25%

limitu, o którym mowa w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U. Nr 236, poz. 1991 ze zm.) oraz w § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167). Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni podziela stanowisko wyrażone we wspomnianej powyżej uchwale.

Przenosząc powyższe rozważania na stan faktyczny niniejszej sprawy, godzi się zauważyć, że Sąd drugiej instancji błędnie zinterpretował art. 77⁵ § 2, § 3, § 4 i § 5 k.p. w zw. z art. 9 § 2 k.p. i art. 18 § 2 k.p., przyjmując, że pracodawca nie mógł w przepisach wewnątrzzakładowych ustalić kwoty ryczału na poziomie niższym niż wynikający z przepisów powszechnie obowiązujących, dotyczących pracowników sfery budżetowej. Nie ulega natomiast wątpliwości, że pozwany pracodawca ustalił w Regulaminie Wynagradzania kwotę ryczału za nocleg należnego kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym na kwotę 10,50 euro za dzień podróży. Istniały zatem uregulowania wewnętrzne, które czyniły bezzasadnym odwoływanie się do przepisów rozporządzeń wydanych dla pracowników sfery budżetowej, które jednak zostały całkowicie pominięte przez Sąd drugiej instancji przy dokonywaniu oceny zasadności roszczenia powoda.

W związku z powyższym, rozpoznając sprawę ponownie Sąd Okręgowy weźmie pod uwagę regulacje wewnętrzne obowiązujące u pozwanego pracodawcy oraz aktualne orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące ryczałów za noclegi kierowców i przez ich pryzmat dokona ponownej oceny zasadności powództwa.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

kc

